

سیاست‌گذاری آموزشی

فرآیند، موضوعات و تاثیرگذاری

لس بل و هوارد استیونسون

ترجمان

فاطمه یوسفی لیمائی

عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی

سعید برومند

مارال مسعودی

ویراستار: فاطمه یوسفی لیمائی

سرشناسه:	لس بل و هوارد استیونسون
عنوان و نام پدیدآور:	سیاست‌گذاری آموزشی؛ فرایند، موضوعات و تاثیرگذاری/ ترجمه دکتر فاطمه حمیدی‌فر، دکتر سعید برومندفر و مارال مسعودی
مشخصات نشر:	تهران: انتشارات پادینا، ۱۳۹۹ -
مشخصات ظاهری:	۲۲۴ ص
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۷۱۱۹-۵۲-۷
وضعیت فهرست نویسی:	فیا
شناسه افزوده:	سعید برومندفر/ مترجم
رده بندی کنگره:	۳۷۹
رده بندی دیویی:	LC۷۱
شماره کتابشناختی:	۶۹۲۰۳۲۳

سیاست‌گذاری آموزشی

فرایند موضوعات و تاثیرگذاری
 نویسندگان: لس بل و هوارد استیونسون
 ترجمه: دکتر فاطمه حمیدی‌فر، دکتر سعید برومندفر و مارال مسعودی
 ویراستار: فاطمه یوسی لپ‌نو
 طراحی جلد و صفحه‌آرایی: انتشارات پادینا
 ناشر: انتشارات پادینا
 نوبت چاپ: اول (۱۳۹۹)
 شمارگان: ۱۰۰۰ جلد
 شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۷۱۱۹-۵۲-۷
 چاپ و صحافی: سامان
 قیمت: ۴۲۰۰۰ تومان

میدان انقلاب، ابتدای کارگر جنوبی، کوچه رشتچی پلاک ۷، واحد ۳، انتشارات پادینا
 تلفن: ۷۷۴۲۱۷۵۷ و ۱۷-۶۶۹۴۹۱۱۵ (۰۲۱) همراه: ۰۹۰۲۵۰۸۸۳۸۱
 padina.pub@gmail.com www.padinapub.com

سخن مترجمان

نظام سیاسی، مکانیسم اساسی توزیع "ارزش‌های قدرتبخش" در جامعه است و سیاستگذاری، فرآیندی است که در نظام‌های حکومتی در جوامع مختلف، شکلی خاص و ماهیتی ویژه دارد از این رو، ماهیت این سیاستگذاری تابعی است از روند امور، چرخه و ساخت قدرت در آن جامعه جدا از مسئله ساخت قدرت در هر نظام سیاسی، شیوهی اتخاذ سیاست‌های جزئی و کلان نیز بر ماهیت این سیاستگذاری تأثیر می‌گذارد. سیاست‌گذاری آموزشی فرایندی پویاست که در آن دولت یک کشور از منابعش در هدایت کاری با آژانس‌های منطقه‌ای، محلی و حتی سازمانی استفاده می‌کند.

از آنجایی که آموزش و پرورش از مهم‌ترین نهادهای اجتماعی می‌باشد که کیفیت فعالیت سایر نهادهای اجتماعی تا اندازه زیادی، چگونگی عملکرد آموزش و پرورش بستگی دارد در این کتاب به تجزیه و تحلیل موضوعات سیاست آموزش و چگونگی اجرای آن سیاست پرداخته است و همچنین عناصر دخیل سیاستگذاری در آموزش و پرورش در پاسخ به تغییرات جهانی با بعضی از شواهد تجربی ارایه شده تا به یک بُعد بین‌المللی برای تجزیه و تحلیل، چارچوب این مدل سیاستی برسد.

آنجا که فشارهای جهانی توجه بیشتری را به نتایج سیاست‌های آموزش و تأثیرات آن برای رونق اقتصادی و شهروندی اجتماعی معطوف می‌کند، به هر فرد یادگیرنده به طور قاطع توسط محیط سیاست گسترده تر شکل می‌گیرد. با این وجود، غالباً درک رستی بر چگونگی شکل‌گیری سیاست آموزشی، عوامل بر آن و تأثیر آنها بر مدارس و دانشکده‌ها وجود ندارد. این کتاب صریحاً این ارتباطات را ایجاد کرده و آنها را با چالش‌های گسترده رهبری آموزشی در یک زمینه به هم پیوند داده است.

مطالعات رهبری آموزشی زمانی معنی پیدا می‌کند که در ارتباط با رهبران باشد، آنها چه کسانی هستند، چگونه رهبری می‌کنند، چگونه هدایت می‌شوند و چه تأثیراتی دارند. براساس این پیش‌فرض که یادگیری در قلب رهبری است و خود رهبران باید یادگیرنده باشند، این کتاب رهبری برای یادگیری ارتباط بین رهبری آموزشی، سیاست، برنامه درسی، منابع انسانی و پاسخگویی را بررسی می‌کند و از طریق ساختار سه بعدی فرایند، مباحث و تأثیرگذاری آنها به موضوع خود نزدیک می‌شود.

این کتاب به سه بخش تقسیم شده است. در بخش اول؛ ماهیت سیاست و به خصوص ماهیت سیاست آموزشی را در بسترهای گسترده‌تر اجتماعی، سیاسی و اقتصادی آن بررسی می‌کند. همچنین تئوری‌های دولت، سطوحی که سیاست در آنها توسعه و اجرا می‌شود، موضوعات مربوط به قدرت و

تأثیرگذاری در تدوین سیاست و اهمیت ارزش‌ها در شکل‌گیری و اجرای سیاست را از نظر می‌گذرانند. در بخش دوم، به بررسی برخی از جزئیات در درون‌مایه‌های اصلی می‌پردازد که منجر به شکل‌گیری سیاست در بسیاری از کشورها می‌شوند. در بخش سوم، تأثیر برخی از این مباحث در سطح محلی و نهادهای مورد بررسی قرار می‌گیرد و جهت‌گیری راهبردی، اجرای متن سیاست‌ها و اصول سازمانی و شیوه‌های عملیاتی که به اجرای سیاست بستگی دارد، کاوش می‌کند.

نویسندگان کتاب، دکتر لس بل استاد دانشگاه و مدیر گروه برنامه دکترای آموزش است. دکتر هوارد استیونسون مدرس در موضوع رهبری و مدیریت آموزشی است. و هر دو در مرکز رهبری و مدیریت آموزشی، دانشگاه لیستر در انگلستان مستقر هستند.

این کتاب یک منبع با ارزش برای دانشجویان، مدیران میانی و رهبران آموزشی در همه بخش‌ها که در دوره‌های کارشناسی، ارشد، دکترا مشغول به فعالیت هستند و کسانی که به نحوی با آموزش سرکار دارند، مفید خواهد بود. امید است که ترجمه آن بعنوان گامی هرچند کوچک، مورد استفاده علاقمندان قرار گیرد. در خاتمه از همه خوانندگان، خواهش می‌کنیم که ما را از نظرات سازنده و اصلاحی خود به‌رمند سازند.

فاطمه حمیدی فر

عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران مرکزی

سعید برمند فر

مارال مسعودی

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۹	سیاست‌های آموزشی، موضوعات و تأثیرات آنها
۱۵	بخش اول
۱۵	سیاست و آموزش
۱۷	فصل ۱. سیاست آموزشی چیست؟
۱۷	مقدمه
۲۰	تحاللی سیاست به‌عنوان مطالعه سیاست
۲۶	پیدا کردن راه‌ها درباره سیاست آموزش
۳۱	سیاست به عنوان هماهنگی کردن ارزش‌ها - درک ماهیت قدرت
۳۶	نتیجه‌گیری
۳۹	فصل ۲. بررسی خاستگاه‌های تدوین سیاست
۳۹	مقدمه
۴۰	دولت و توسعه سیاست
۴۴	شناخت اهمیت تفاوت فرهنگی
۴۵	جهانی‌سازی و فشار برای یکنواختی
۴۹	بازسازی دولت و تدوین سیاست‌های نهادی
۵۳	نتیجه‌گیری
۵۵	بخش دوم
۵۵	درون‌مایه‌های سیاست آموزشی
۵۷	فصل ۳. سیاست آموزشی و سرمایه انسانی
۵۷	مقدمه
۵۸	سرمایه انسانی: مرور
۶۰	سرمایه انسانی و آموزشی: تجزیه و تحلیل
۶۳	کاربرد تئوری سرمایه انسانی در سیاست‌های آموزشی
۶۷	محدودیت‌های تئوری سرمایه انسانی
۷۴	نتیجه‌گیری
۷۷	فصل ۴. سیاست‌گذاری آموزش و پرورش، شهروندی و عدالت اجتماعی
۷۷	مقدمه

۷۸.....	سیاست دولت و شهروندی - شکل دادن به گفت‌وگو
۸۱.....	شهروندی و سیاست آموزشی.....
۸۶.....	شهروندی و عدالت اجتماعی - طرح‌های سیاسی.....
۸۶.....	تحصیلات، شهروندی و مصالحه: مورد رواندا.....
۸۸.....	آموزش دموکراسی - مورد انگلیس.....
۹۱.....	توسعه شهروندی و هویت ملی از طریق آموزش - مورد فلسطین اشغالی.....
۹۳.....	نتیجه‌گیری.....
۹۵.....	فصل ۴. پاسخگویی، استقلال و انتخاب.....
۹۵.....	مقدمه.....
۹۷.....	پاسخگویی باز.....
۱۰۲.....	والدین و پاسخگویی.....
۱۰۶.....	پاسخگویی - مدیریت مدرسه محور.....
۱۱۰.....	مسئولیت‌پذیری - مدیریت آموزشی.....
۱۱۵.....	نتیجه‌گیری.....
۱۱۹.....	بخش سوم.....
۱۱۹.....	تأثیر سیاست‌های آموزشی.....
۱۲۱.....	فصل ۶. سیاست، راهبرد و رهبری.....
۱۲۱.....	مقدمه.....
۱۲۲.....	سیاست‌های آموزشی و مدارس در هنگ‌کنگ.....
۱۲۵.....	سیاست‌های آموزشی و مدارس در انگلستان.....
۱۲۶.....	ویژگی‌های اساسی برنامه‌ریزی در مدارس.....
۱۲۷.....	برنامه‌ریزی استراتژیک در مدارس ابتدایی.....
۱۲۸.....	مدیران از برنامه‌ریزی استراتژیک چه می‌فهمند؟.....
۱۴۰.....	نتیجه‌گیری.....
۱۴۹.....	فصل ۷. سازگاری عدالت و اقتصاد.....
۱۴۹.....	مطالعه موردی مناطق عملیاتی آموزش در انگلستان.....
۱۴۹.....	مقدمه.....
۱۵۱.....	مناطق عملیاتی آموزش - شناسایی محیط اجتماعی-سیاسی.....
۱۵۲.....	توسعه جهت استراتژیک سیاست.....
۱۵۴.....	توسعه سیاست EAZ - از تدوین تا اجرا.....

۱۵۷.....	اجرای سیاست از اصول سازمانی تا عملیاتی شدن
۱۶۲.....	تجزیه و تحلیل پیامدهای سیاسی
۱۶۶.....	نتیجه‌گیری
۱۶۹.....	فصل ۸. شهروندی و عدالت اجتماعی
۱۶۹.....	توسعه سیاست آموزشی در مدارس چندقومیتی
۱۶۹.....	مقدمه
۱۷۰.....	آموزش در جامعه چندقومیتی: پیوند بین محیط اجتماعی-سیاسی و فعالیت‌های
۱۷۳.....	رهبری و توسعه سیاست در مدارس چندقومیتی
۱۷۶.....	اجرای سیاست- از اصول سازمانی تا اجرای عملیاتی
۱۷۸.....	پروژه‌ها و توسعه کارمندان
۱۷۹.....	بسیج کردن جامعه
۱۸۰.....	تمرکز بر آموزش و یادگیری
۱۸۲.....	توسعه سیاست در سازمان‌ها- ایجاد فضایی برای رهبران ارزش‌مدار
۱۸۴.....	مدارس چندقومیتی و اهمیت بافت خرد
۱۸۴.....	مشخصات قومیتی
۱۸۵.....	مشخصات اجتماعی-اقتصادی
۱۸۶.....	بافت خرد و بازار
۱۸۷.....	ارزش‌های تحت فشار: چگونه بافت‌های خرد سیاست را شکل می‌دهند
۱۹۱.....	نتیجه‌گیری
۱۹۳.....	فصل ۹. نتیجه‌گیری
۲۰۳.....	منابع و مآخذ

مقدمه

سیاست‌های آموزشی، موضوعات و تأثیرات آن‌ها

این کتاب در مورد سیاست‌های آموزشی است، اما به سیاست‌های آموزشی به مفهوم سنتی آن نمی‌پردازد. بر این امر واقفیم که:

«در گذشته سیاست‌های آموزش و پرورش بی‌چون و چرا به‌عنوان سیاست در نظر گرفته می‌شدند... واضح است که دیگر این‌گونه نیست. امروزه، سیاست‌های آموزشی به‌طور قابل ملاحظه‌ای کانون مباحثات و مناظرات عمومی است... سیاست‌گذاری آموزشی بسیار سیاسی شده است» (اولسن و همکاران^۱، ۲۰۰۴).

با این وجود، این کتاب به دنبال تفصیل و تفحص زیربناهای گسترده فلسفی و ایدئولوژیکی که به مرور زمان سیاست آموزش را شکل داده‌اند، نمی‌باشد، اگرچه مختصراً لیبرالیسم، نئولیبرالیسم و ظهور راست جدید را از نظر می‌گذراند. چنین بررسی جزئیات فرایندهای سیاست‌گذاری دولت مد نظر نیست و نکات جزئی روش‌های قانونی که ایجاب می‌کند اجرای سیاست‌ها استفاده می‌شود را بررسی نمی‌کند. روابط پیچیده بین دولت، ارگان‌های اداری و مؤسسات آموزشی نیز به‌طور گسترده بررسی نمی‌شود. البته این موارد نادیده گرفته نمی‌شوند. درواقع، آن‌ها چارچوبی منسجم برای بررسی سیاست در سطوح مختلف و شکل‌دهی دیدگاهی بین‌المللی، محدود، در مورد سیاست‌های آموزشی، موضوعات و تأثیر آن ارائه می‌دهند.

کتاب حاضر به بررسی تعداد مهم اما محدودی از موضوعاتی بهر دست می‌پردازد که در سیاست‌گذاری آموزشی در طی دو دهه اخیر قابل شناسایی هستند. دو مبحث اصلی سرمایه‌داری، انسانی و شهروندی، و عدالت اجتماعی، با مجموعه‌ای سوم از مباحث، یعنی بازارها، انتخاب و پاسخ‌دهی مرتبط شده‌اند تا بتوانند تحلیلی از گفتمان‌های غالب که سیاست‌های آموزشی را در بسیاری از کشورهای جهان شکل داده‌اند، ارائه دهند. در این زمینه جنبه‌هایی از رهبری و مدیریت مدرسه در نظر گرفته خواهند شد تا مشخص شود که مدیران مدارس در کارشان تا چه اندازه با این موضوعات در ارتباط هستند و تا چه حد رهبران مدرسه می‌توانند در سطح نهادی تفسیر، اصلاح یا ایجاد سیاست کنند.

مطالعات سیاست‌گذاری در آموزش و پرورش به سه شکل انجام می‌پذیرد:

۱. توسعه مدل‌های تحلیلی گسترده که از طریق آن‌ها می‌توان فرایند سیاست را درک و تفسیر کرد.

^۱ Olssen et al.